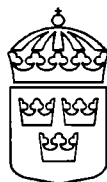

Finansutskottets yttrande

1990/91:FiU1y

Sverige och EG

1990/91
FiU1y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 29 maj 1990 beslutat bereda finansutskottet tillfälle att yttra sig över följande motioner om EG:

- 1989/90:Fi207 av Inger Schörling m.fl. (mp), i vad avser yrkande 5,
- 1989/90:U501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),
- 1989/90:U502 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), i vad avser yrkande 1,
- 1989/90:U503 av Carl Bildt m.fl. (m), i vad avser yrkandena 1–6,
- 1989/90:U504 av Karl-Gösta Svenson och Bertil Danielsson (m),
- 1989/90:U506 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1989/90:U509 av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1989/90:U510 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m),
- 1989/90:U511 av Nic Grönvall och Bertil Persson (m),
- 1989/90:U512 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1989/90:U513 av Maria Hed m.fl. (s),
- 1989/90:U515 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1989/90:U516 av Gunilla André och Karin Starrin (c),
- 1989/90:U518 av Olof Johansson m.fl. (c), i vad avser yrkandena 1, 2 och 6–13,
- 1989/90:U519 av Inger Schörling m.fl. (mp), i vad avser yrkandena 1–5 och 7–8,
- 1989/90:U520 av Per Westerberg (m),
- 1989/90:U521 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:U522 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:U523 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:U529 av Charlotte Cederschiöld m.fl. (m),
- 1989/90:U530 av Olof Johansson m.fl. (c),
- 1989/90:U531 av Rolf Clarkson m.fl. (m),
- 1989/90:U532 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:U533 av Inger Schörling m.fl. (mp),
- 1989/90:U541 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp),
- 1989/90:U542 av Inger Schörling m.fl. (mp), i vad avser yrkandena 1, 2 och 4–13,
- 1989/90:U544 av Carl Frick och Anita Stenberg (mp),
- 1989/90:U546 av Anita Stenberg m.fl. (mp),
- 1989/90:U547 av Åsa Domeij m.fl. (mp), i vad avse yrkandena 1, 2 och 4,

1989/90:U548 av Lars Werner m.fl. (vpk),
 1989/90:U549 av Karin Israelsson m.fl. (c),
 1989/90:U550 av Larz Johansson m.fl. (c), i vad avser yrkande 1,
 1989/90:U552 av Elisabet Franzén m.fl. (mp),
 1989/90:U554 av Gunnar Hökmark och Nic Grönvall (m),
 1989/90:U657 av Lars Ernestam m.fl. (fp), i vad avser yrkande 1.

Finansutskottet har i betänkandet 1989/90:FiU20 behandlat andra yrkanden i ovanstående motioner som remitterats till finansutskottet och som berör valutaregleringen och det europeiska monetära samarbetet (EMS).

Avgränsning av yttrandet

Finansutskottet behandlar i detta yttrande följande motionsyrkanden i de delar de berör finansutskottets beredningsområde.

1989/90:U503 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de riktlinjer som bör gälla för den fortsatta EES-processen.

1989/90:U515 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

8. att riksdagen uttalar att Sverige icke kan delta i den ekonomiska och monetära unionen, då denna strider mot varje stats rätt att själv bestämma grundläggande delar av sin ekonomiska och monetära politik.

1989/90:U518 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av och formerna för det europeiska ekonomiska samarbetet (EES).

1989/90:U522 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen hos regeringen begär klarläggande om att förhandlingsmandatet med EG ej medger anslutning av Sverige till EMS.

1989/90:U533 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att svenska folkets urgamla rätt att sig själv beskatta skall bestå.

1989/90:U547 av Åsa Domeij m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skillnaden mellan kapitalets och människors frihet.

Motionernas motiveringar

I *motion U503* av Carl Bildt m. fl. (m) anförts att Sverige varken kan eller bör stå utanför det europeiska samarbetet. Sverige bör fullt ut delta i den västeuropeiska integrationen. Sverige bör utforma en strategi för en stegvis anslutning till den europeiska gemenskapen.

EES kan bara vara ett steg på vägen mot ett fullt deltagande i EG. Sverige måste parallellt med EES-processen analysera förutsättningarna för svenskt medlemskap.

Sverige bör eftersträva en anknytning till valutasamarbetet i EMS. Om pågående utvecklingssamarbete med sikte på en ekonomisk monetär union (EMU) skulle utgöra hinder för anslutning till EMS kan Sverige ensidigt anknyta till växelkursmekanismen (Exchange Rate Mechanism, ERM) genom att deklarerat att växelkursen skall stå i viss relation till Ecu (European currency unit).

I ett gemensamt valutaområde, EMU, är samma valuta legalt betalningsmedel i alla länder. Det innebär att de enskilda länderna inte längre får samma möjligheter att utforma en egen penningpolitik. Även finanspolitiken måste samordnas. Då krävs en gemensam europeisk centralbank. Med en gemensam valuta elimineras växelkursriskerna.

I *motion U518* av Olof Johansson m.fl. (c) betonas vikten av EFTA-samarbetet och utvecklingen av det Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet (EES) mellan EFTA och EG. Neutralitetspolitiken måste vara avgörande för Sveriges hållning till den europeiska integrationen. Det innebär enligt motionärerna att Sverige inte kan bli medlem i ett EG som utvecklas till en västeuropeisk politisk union. Det är viktigt att vi behåller en rimlig grad av ekonomisk självständighet för att säkerställa neutralitetspolitikens trovärdighet.

Sverige ska också i fortsättningen vara en suverän stat och behålla sin rätt till självbestämmande, anför det. Det är viktigt att vi behåller våra möjligheter till en fortsatt reformpolitik på viktiga samhällsområden som sysselsättning, regionalpolitik, arbetsmiljö, miljö och folkhälsa.

Beslutsordningen inom EES måste utformas så att vi kan påverka utformningen av nya förslag. Centern utgår från att förhandlingsmandatets närmare utformning blir föremål för överläggningar mellan de politiska partierna.

Motionärerna framhåller vidare att utvecklandet av det monetära samarbetet till en valutaunion skulle kräva ett långtgående ekonomiskt-politiskt samarbete och samordnad budgetpolitik. Det skulle i sin tur få mycket långtgående följder för de deltagande ländernas möjligheter att föra en självständig ekonomisk politik. Motionärerna konstaterar att den svenska växelkursens anknytning till omvärldens valutor har fungerat tillfredsställande och att en svensk anknytning till EMS därför saknar aktualitet.

I *motion U515* av Lars Werner m.fl. (vpk) anför det avgörande steget för att bilda den nya superstaten, den politiska EG-unionen, med EFTA som släpavn, är skapandet av den ekonomiska och monetära unionen. Den skulle innebära att växelkursen låses, valutan blir gemensam samt att budgetreglerna skall vara bindande. Ett centralbanksråd kommer att bildas som skall kunna gå in och ändra enskilda länders finans- och budgetpolitik.

Sveriges deltagande i EMS skulle bli ett oåterkalleligt steg i processen att skapa den ekonomiska monetära unionen. Motionärerna varnar för denna utveckling och anser att Sverige inte bör delta i detta samarbete, eftersom det skulle strida mot vår rätt att själva bestämma grundläggande delar av vår ekonomiska och monetära politik. I stället bör EFTA utvecklas och breddas anser motionärerna.

Även i *motionerna* U522 och U533 av Inger Schörling m.fl. (mp) ställer man sig mycket kritisk till att Sverige skulle delta i samarbetet mot en europeisk monetär union. Det skulle innebära alltför långtgående inskränkningar i den nationella självbestämmanderätten. I *motion* U547 av Åsa Domeij m.fl. (mp) anförts att Sverige i sin förhandlingsinriktning i alltför stor utsträckning ägnat sig åt att underlätta för kapitalet att röra sig fritt. Det är enligt motionärerna betydligt mer angeläget att skapa möjligheter för människorna att röra sig fritt.

Utskottet

Riktlinjerna för integrationsarbetet lades fast av riksdagen våren 1988. Målet för förhandlingarna och kontakterna med EG angavs vara att de om möjligt skall leda till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som kommer att gälla i EGs medlemsländer när vitbokens intentioner förverkligas. Syftet är att bredda och fördjupa samarbetet med EG på varje område så långt detta är förenligt med neutralitetspolitiken.

Riksdagen konstaterade också att ett svenskt medlemskap inte är ett mål för de förestående diskussionerna.

Ett viktigt steg i samarbetet med EG togs i december 1989 då EFTA-ländernas och EGs ministrar fattade beslut om att inleda förhandlingar om upprättande av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) som syftar till att främja samhällsutvecklingen i ett brett europeiskt perspektiv.

Målet är att uppnå fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer. Samarbetet skall dessutom omfatta angränsande områden och även syfta till att utjämna sociala och regionala olikheter i EES-området.

Resultaten av de utredande samtalen under våren 1990 tyder på att förhandlingarna i första hand kommer att avse två huvudfrågor. Den ena rör avtalets rättsliga grundval och formerna för gemensamt beslutsfattande. Det är som utskottet ser det ytterst angeläget att EFTA-länderna får ett reellt inflytande, eftersom beslut inom EES i framtiden kommer att påverka regelsystemet i vårt land.

Den andra huvudfrågan berör fastställandet av vilka EG-regler som skall ligga till grund för EES-avtalet. Identifieringen av EES-regler är direkt förknippad med frågan om EFTA-ländernas behov av särlösningar i form av undantag eller övergångsåtgärder. EFTA-länderna har klargjort vikten av att bibehålla en hög ambitionsnivå när det gäller hälso-, säkerhets-, konsument- och miljöfrågor. En motsvarande hållning kan förväntas från EG på de områden där man har högre normer

jämfört med EFTA-länderna. Det ligger därför i båda parter intresse att undantagen begränsas så långt som möjligt, eftersom innehållet annars kan undergrävas och balansen rubbas i ett EES-avtal.

Förhandlingarna har nu gått in i ett avgörande skede. Riksdagen har preciserat regeringens mandat för dessa förhandlingar. Utskottet förutsätter att regeringen fortlöpande kommer att hålla riksdagen informerad i syfte att brett förankra de ställningstaganden som görs. Finansutskottet ser mot denna bakgrund från sina utgångspunkter inte anledning att nu förorda någon ändrad inriktning av det fortsatta ekonomiska samarbetet. Motionerna U503 yrkande 2 och U518 yrkande 8 i här berörda delar bör därför avstyrkas av utrikesutskottet.

Vad gäller särskilt det ekonomiska och monetära samarbetet vill utskottet anföra följande. Som utskottet redovisat i betänkande 1989/90:FiU20 är det formellt möjligt för tredje land att i någon form ansluta sig till EMS, men samtidigt måste konstateras att förutsättningarna för ett samarbete på det ekonomiska och monetära området med EG och framför allt inom EG förändras mycket snabbt. Frågan om en ekonomisk och monetär union står på dagordningen för en av EGs regeringskonferenser i december i år.

Storbritannien som sedan länge deltagit i EMS har nu också anslutit sig till växelkursmekanismen (ERM) inom systemet. Systemet omfattar därmed alla EG-länder utom tre. Det kan konstateras att växelkursstabiliteten ökat de senaste åren och att några kursjusteringar inte skett sedan 1987.

Det tycks således som om erfarenheterna av det europeiska växelkurssystemet är goda. Det bör dock framhållas att det inte är den fasta växelkursnormen i sig som pressat ned inflationstakten på en låg nivå utan det faktum att normen också följts upp med en stram penning- och finanspolitik.

I proposition 1990/91:39 om den ekonomiska politiken på medellång sikt anförs att de nuvarande problemen i den svenska ekonomin skall lösas genom en intern anpassning av utbud och efterfrågan och genom att ekonomins funktionssätt förbättras. Det är på detta sätt den ekonomiska politikens trovärdighet skall förstärkas, anförs det. Att göra avsteg från valutapolitikens mål om en fast växelkurs är utslutet. Sverige har ett starkt intresse av att delta i det internationella ekonomiska samarbetet och det ligger i vårt eget intresse att vi blir en trovärdig samarbetspartner. Detta understryks, sägs det i propositionen, av den breda uppslutning som råder om ett utvidgat samarbete med EG genom ett EES-avtal. Regeringen följer utvecklingen vad gäller det europeiska monetära samarbetet och bevakar Sveriges möjligheter till ett närmare samarbete.

Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna U503 yrkande 2 i här berörd del, U515 yrkande 8, U518 yrkande 8 i här berörd del, U522 yrkande 6, U533 yrkande 2 samt U547 yrkande 1 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Finansutskottet förordar därför från sina utgångspunkter att utrikesutskottet avstyrker dessa motioner.

På finansutskottets vägnar

Hans Gustafsson

Närvarande: Hans Gustafsson (s), Anne Wibbe (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Gunilla André (c) och Maggi Mikaelsson (v).

Avvikande meningar

1. Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Riktlinjerna för" och slutar med "dessa motioner" bort ha följande lydelse:

Sverige är i ekonomiskt och kulturellt hänseende en del av Europa. Sverige bör därför vara en fullvärdig deltagare i det europeiska integrationssamarbetet. Vi har inte råd att inte vara med i det nya Europa som håller på att skapas. De nationella gränserna för människor, företag och institutioner håller på att avvecklas. Skapandet av den inre marknaden kommer att vara en betydelsefull stimulans för EG-ländernas ekonomier. Det ekonomiska välståndet väntas öka påtagligt som resultat av att olika gränshinder avvecklas.

Det är utskottets slutsats att Sverige varken kan eller bör stå utanför det europeiska samarbetet. Utskottet delar således uppfattningen som framförs i motion U503 (m) att Sverige fullt ut bör delta i den västeuropeiska integrationen. Sverige bör därför utforma en strategi för en stegvis anslutning till den Europeiska gemenskapen.

De pågående EES-förhandlingarna bör leda fram till ett avtal som är så omfattande som möjligt. EES kan därigenom bli ett betydelsefullt steg på vägen mot integration. Det är utskottets uppfattning att Sverige bör genomföra EES-processen med sikte på att senare bli fullvärdig medlem i EG. Sverige bör därför parallellt med EES-processen analysera förutsättningarna för ett svenskt medlemskap.

Ett betydelsefullt steg i denna process vore också en svensk anslutning till det europeiska monetära systemet (EMS). Det pågående utvecklingsarbetet med sikte på en ekonomisk monetär union (EMU) kan emellertid utgöra hinder för en sådan lösning, varför Sverige i stället borde överväga att anknyta till det europeiska växelkurssarbetet (ERM) inom EMS genom att deklarerat att växelkursen skall stå i viss relation till ECU (European Currency Unit). En sådan deklaration skulle, som framhålls i motion U503 (m), vara ett tecken på att Sverige eftersträvar en integration med EG och skulle bana vägen för

en senare formell anslutning till ERM. Därmed skulle ett viktigt steg tas mot fasta växelkurser och en gemensam valuta. Detta skulle innebära betydelsefulla fördelar för handelsutbytet och för att hålla tillbaka inflationen.

Finansutskottet anser från de utgångspunkter utskottet har att beakta att den inriktning av EES-processen som förordas i motion U503 bör tillstyrkas av utrikesutskottet. Detta ställningstagande innebär att motionerna U515 (vpk), U518 (c), U522 (mp), U533 (mp) och U547 (mp) bör avstyrkas av utrikesutskottet.

2. Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att den del av finansutskottets yttrande som börjar med "Förhandlingarna har" och slutar med "dessa motioner" bort ha följande lydelse:

Förhandlingarna har nu gått in i ett avgörande skede. Riksdagen har preciserat regeringens mandat för dessa förhandlingar. Utskottet förutsätter att regeringen fortlöpande kommer att hålla riksdagen informerad i syfte att brett förankra de ställningstaganden som görs. Enligt utskottets mening är det viktigt att Sverige går vidare i det nordiska samarbete, stärker EFTA och breddar och fördjupar samarbetet med EG så långt detta är förenligt med neutralitetspolitiken. Ett huvudmål för det svenska samarbetet med EG bör vara att svenska medborgare, institutioner och företag behandlas på samma sätt som sina motsvarigheter inom EG på den inre marknaden. Det är önskvärt att Sverige kan inträda som fullvärdig medlem i EG. För att det skall bli möjligt för EFTA-länderna att få del av fördelarna i EGs inre marknad förutsätts givetvis reciprocitet från Sveriges och andra EFTA-länders sida. Det bör vara en väsentlig uppgift för den svenska regeringen att hos våra samarbetspartner i EG skapa en verklighetstrogen bild av Sverige som en aktiv och engagerad partner i det europeiska integrationsarbetet. Detta bör enligt finansutskottets uppfattning riksdagen med anledning av motionerna U503 yrkande 2 och U518 yrkande 8 i här berörda delar som sin mening ge regeringen till känna.

Vad gäller särskilt det ekonomiska och monetära samarbetet vill utskottet anföra följande. Målet är och förblir en fast växelkurs. Sedan ett tiotal år tillbaka anges växelkursen i förhållande till en korg av utländska valutor. I praktiken har emellertid den svenska kronans värde påverkats av de stora kurssvängningarna för dollarn, som har givits dubbel vikt i korgen. EMS erbjuder en fastare punkt att knyta kronan till. Ett medlemskap i EMS är i princip möjligt även för centralbanker i länder som ej är medlemmar i EG, men situationen kompliceras av pågående överläggningar kring skapandet av en ekonomisk monetär union (EMU). Som nämns i motion U503 (m) är en ensidig förklaring om anslutning av valutakursen till EMS-systemet fullt möjlig även om man därigenom inte får tillgång till de stödmöjligheter som förekommer i systemet. Genom en EMS-anslutning skulle Sverige ytterligare markera att inflationsmål och valutakursnormer måste tas på allvar. Därvid skulle både anti-inflationspolitiken och

närmandet till EG öka i trovärdighet. Vad finansutskottet anfört med anledning av motion U503 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Detta ställningstagande innebär att finansutskottet från de utgångspunkter utskottet har att bedöma anser att utrikesutskottet bör avstyra motionerna U515 yrkande 8, U518 yrkande 8 i här berörd del, U522 yrkande 6, U533 yrkande 2 samt U547 yrkande 1.

3. Carl Frick (mp) och Maggi Mikaelsson (v) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Riktlinjerna för" och slutar med "dessa motioner" bort ha följande lydelse:

Den pågående integrationsprocessen gentemot EG innebär ett påtagligt hot mot Sveriges möjligheter att föra en självständig ekonomisk politik och att besluta om sina egna ekonomiska förhållanden.

I Delorsplanen heter det bl.a.: "Det blir nödvändigt att utveckla bindande regler och procedurer för budgetpolitiken som bl. a. innefattar:

- effektiva övre gränser för budgetunderskott hos enskilda medlemsstater; hinder mot tillgång till direkta centralbankskrediter och andra former för monetär finansiering; gränser för lån i icke-EG-valuta.
- fastställande av en övergripande skattepolitik på medellång sikt, inbegripet storleken och finansieringen av de olika budgetposterna, såväl på nationell som EG-nivå."

Detta innebär enligt utskottets mening en oacceptabel centralisering av beslutanderätten i ekonomiska frågor, t.ex. skattepolitiken, till övergripande organ inom EG där Sverige inte får något inflytande. Sverige har i det pågående samarbetet med EG i alltför hög grad prioriterat kapitalets frihet i Europa. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att denna utveckling hejdas och ges en annan inriktning där i stället människors frihet prioriteras och där samarbetet inte begränsas till EG utan omfattar hela Europa. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motionerna U515 (vpk), U522 (mp), U533 (mp) och U547 (mp) att det nuvarande samarbetet med sikte på en ekonomisk monetär union (EMU) bör avbrytas. Ett närmande till EMS vore följaktligen ett steg i fel riktning. I stället bör vi hävda vår nationella självbestämmanderätt och utveckla samarbetet med hela Europa med sikte på att skapa fri rörlighet för människorna.

Vad utskottet här anfört bör utrikesutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna. Finansutskottet kan således från sina utgångspunkter inte ställa sig bakom den inriktning av det ekonomiska samarbetet som förordas i motionerna U503 (m) och U518 (c) och förordar därför att dessa avstyrks av utrikesutskottet.

Särskilt yttrande

Gunnar Björk och Gunilla André (båda c) anför:

Vi instämmer i utskottets beskrivning av nuläget och utskottets bedömningar av möjligheterna till ett svenskt deltagande i EMS.

Sedan början av året har de ekonomiska och politiska förutsättningarna för den svenska valutapolitiken ändrats. Sverige tvingas till ett högt ränteläge för att hejda valutautflöde och för att kompensera för devalveringsförväntningar. Storbritannien deltar nu även i ERM vilket för Sveriges del innebär ett ökat inslag av EMS-valutor i den svenska valutakorgen.

Den fortsatta utvecklingen av den svenska valutapolitiken bör gå i riktning mot en ökad anknytning till starka valutor. Vi anser det eftersträvänsvärt att för Sveriges del komma närmare det europeiska valutasamarbetet. Ett närmare ställningstagande bör dock inte göras förrän resultat föreligger från EGs regeringskonferens i december om den ekonomiska och monetära unionen.

Deltagande i en ekonomisk och monetär union (EMU) sådan den skisserats inför ministermötet kräver EG-medlemskap och saknar därför aktualitet för Sveriges vidkommande.

Att göra avsteg från valutapolitikens mål om en fast växelkurs är uteslutet.

